

BUITEN

10^e JAARGANG N°. 11.

ZATERDAG 14 MAART 1925.

HET ODESSA LAKE IN HET ROCKY MOUNTAIN NATIONAL PARK, STAAT COLORADO,
TEN NOORDWESTEN VAN DE STAD DENVER.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

ODESSA LAKE IN HET ROCKY MOUNTAIN NATIONAL PARK, ILLUSTRATIE	BLZ. 121
DE ANGST, DIE DOODT (II), DOOR A. M. CHISHOLM. „	122
WATERLAND, DOOR R. H. HERWIG, GEÏLLUSTR. BLZ. 124—128	
DE BLOEMENPRACT DER BLADVERLIEZENDE RHODODENDRONS (SLOT), DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLL. BLZ. 127	
IETS OVER SPANJE EN SPAANSCHES STEDEN, DOOR H. P. CLASIE, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 129—231
HEESTERSNOEI, DOOR W. J. A. B.	BLZ. 130
ONTVANGEN BOEKEN	130
DE ANTIPODEN. EEN VERHAAL UIT HET PRAGER GHETTO, DOOR S. KOHN, VERTALER: A. H. K. MILO „	131
DOOR KONING RIJP BETOOVERDE BERKEN, ILLUSTR. „	132

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE ANGST, DIE DOODT

II) door A. M. CHISHOLM.

„Zeer juist”, erkende Jerry, „maar hoe wil je die vinden? Stel, dat hij zijn rit contant betaalt. Dat verbreekt de keten reeds bij het begin, omdat het den plaatselijken kaartjesverkoopert uitschakelt.” „Door puur toeval weet ik dat hij juist dit heeft gedaan”, antwoordde Trench. „En een conducteur, die hier woont en eenige maanden geleden stil is gaan leven, na acht-jarigen dienst, herinnert zich heel duidelijk, dat een man, beantwoordend aan Boyle's beschrijving, bij verschillende gelegenheden zonder biljet in den trein is gestapt en een reis naar New-York heeft betaald. Ik verbeeld mij, dat zijn herinnering zoo levendig is gebleven, omdat het een groot bedrag was, dat in zijn eigen zak kwam in plaats van in dien der spoorwegmaatschappij. Daar hij een joviale kerel was, liet hij zoiets doorschemeren. In dit geval, ziet ge, heeft Boyle's poging om zijn spoor uit te wisschen, juist het tegenovergestelde gevolg gehad.” „Maar stel, dat je zijn spoor volgt tot New-York”, zei Jerry, „dan beginnen daar pas je groote moeilijkheden. Je kan evengoed naar een haring in de zee gaan zoeken. Het schijnt mij toe, dat het enige wat wij kunnen doen, is, te trachten achter de beteekenis van de puzzle te komen.” „Tijd verspillen”, antwoordde Trench. „Jij kan het even toevallig vinden als ik. Redeneeren helpt hier niet. Maar luister eens, Miss Arran, laat ik u waarschuwen de puzzle uiterst zorgvuldig te bewaren.” „Je gelooft toch niet dat er gevaar is voor een poging om ze haar te ontsieden?” vroeg Jerry. „Wie weet het?” antwoordde Trench. „Het komt mij voor dat die meneer met het injectiespuitje iemand is, die op alles is voorbereid en voor niets terugdeinst. Ik geloof echter, dat wij een plannetje kunnen maken, dat al zijn pogingen om zijn natuurlijke nieuwsgierigheid te bevredigen, zal doen mislukken.”

DE TIENDE HOOFDSTUK.

☞ In het zachte licht der lamp liep Matthew Trench zachtjes de kamer op en neer, met gebogen hoofd en gefronste wenkbrauwen. Mallet lag lui in een stoel uitgestrekt, te rooken en te lezen. Jerry, met zijn handen ineengestremeld achter zijn hoofd, lag languit op een divan, een onaangestoken sigaar ongeduldig tusschen zijn lippen heen en weer rollend. Hij dacht aan Moira Arran. „Zij is het kranigste meisje dat ik ooit heb ontmoet”, peinsde hij. „Ik hoop om harentwil dat Boyle's verborgen schat gevonden zal worden. En ik wou dat Trench niet die opmerking had gemaakt omtrent de voorzichtigheid bij het bewaren van die dwaze puzzle. Ik moet er voortdurend aan denken. Het is een eenzaam, oud huis en niemand is er in die zich kan verdedigen in geval van nood. O, verduiveld! Zei je iets tot mij, Trench?” „Ik vroeg je”, klonk Trench's droge, afgemeten stem, „of Boyle's letterkundige smaak wordt weergegeven door de boeken, die ik op deze planken vind?” „Ik veronderstel van wel — daar zij zijn eigendom zijn. Waarom?” „Ik zie dat het grootste deel ervan verhalen zijn van avonturen en de betere soort detective-boeken.” „Hij hield veel van die dingen. Welnu?” „In den regel lezen de menschen bij voorkeur datgene wat strijdig is met hun aanleg”, antwoordde Trench. „Boyle was een heel vreemdsoortig type”, sprak Jerry. „Kijk eens”, sprak Mallet, „hij had verscheiden litteekens op zijn lichaam en als twee ervan niet gemaakt zijn door kogels dan ken ik mijn vak niet. Zij waren oud, jaren geleden gemaakt — maar zij waren er toch.” „Ja”, zei Trench, „een man van vijftig geniet van moordschilderingen, die hem zijn eigen jeugd te binnen brengen. Dit boek van jou, Ronan — waarom zou Boyle dit uit al de andere gekozen hebben als bergplaats van den sleutel tot zijn dwaze puzzle?” „Waarschijnlijk dacht hij dat niemand het ooit zou openen”, grinnikte Mallet. „Kan hem dit volstrekt niet kwalijk nemen.” „Het is niet erger dan de andere”, zei Trench, „het is zelfs beter dan de meeste.” „Sla maar raak!” grinnikte Jerry. „Het was niet ironisch bedoeld”, vervolgde Trench. „Had Boyle eenige bepaalde voorkeur voor je boek?” „Ik geloof het niet. Hij was zoo beleefd te zeggen dat hij het mooi vond. Hij vroeg mij eens, waar ik het idee ervoor had gekregen. Zei, dat het leek alsof het niet „heelemaal uit mijzelf was gekomen.” „Ik geloof, dat je zei, dat Boyle nooit met je over zijn verleden heeft gesproken, nietwaar? Je gesprekken liepen steeds over algemeene onderwerpen. Was hij goed op de hoogte?” „Vrij goed. Hij las nog al veel.” „Zou je denken dat het grootste deel van zijn leven in steden of elders was doorgebracht?” „In steden, zou ik zeggen.” „Sprak je ooit over tooneel, muziek, opera?” „O ja, zoo terloops. Hij bewonderde Gilbert en Sullivan en de oude bekenden. Scheen niet veel van lateren tijd te weten. Ik geloof niet dat hij er iets van heeft gezien.” „Zijn schouwburgbezoeken schijnen op een zeker punt te hebben opgehouden.” „Ja, dat kan zijn.” „Gilbert en Sullivan”, zei Trench. „Maar stelde hij veel belang in sport?” „Niet zoo heel veel, voornamelijk niet in de jongeren. Van Jack Dempsey wist hij echter alles.” „Er was dus een periode in zijn leven waarin hij weinig van de buitenwereld had gehoord. Heb je eenig idee wanneer dat geweest kan zijn?” „Ik geloof dat ik begrijp waar je heen wil. Je redeneert dat Boyle een avontuurlijke loopbaan heeft gehad, omdat hij hield van avontuurlijke verhalen en omdat zijn lichaam litteekens vertoonde van kogelwonden; dat hij jaren alleen in afgelegen streken had geleefd en dus niet op de hoogte was van de tegenwoordige gebeurtenissen. Ik zou er nooit toe gekomen zijn dergelijke gevolgtrekkingen te maken, die zeer ingenieus zijn. Maar is niet de draad wat heel zwak? Zelfs als je veronderstellingen juist zijn, brengen ze ons dan iets dichterbij het geheim van Miss Arrans erfenis — dat is immers wat wij zoeken?” „Ik zei niets van „afgelegen streken”, zei Trench. „Ik zoek in Boyle's verleden, niet omdat het het verleden van Boyle is, maar om den invloed daarvan te vinden op den man met het injectiespuitje. Het verband is blijkbaar de erfenis, waarvan je spreekt. Den aard der erfenis kennen wij. De geschiedenis ervan zal Boyle's verband met den onbekenden persoon aanwijzen.” „Maar wat is de aard der erfenis en hoe weten wij het?” vroeg Jerry ongeduldig. „Je zou iemand aan den drank brengen, Trench! Waarom heb je niet gezegd dat je een aanwijzing daaromtrent hadt?” „Ik veronderstelde, dat je dit wel zou begrijpen. Voor mij was het te klaarblijkelijk

om er nog over te spreken. Natuurlijk bestaat ze uit edelgesteenten." „Natuurlijk?" zei Jerry. „Best mogelijk, maar ik zie het niet in. Hoe weet je het?" „Mijn beste Ronan, wat zou het anders kunnen zijn? Wij weten dat Boyle van tijd tot tijd wegging en terugkeerde met geld tot verschillende bedragen. Wij weten dat hij een verborgen schat bezat, in direct verband met deze bedragen. Zijn schat was dus zoowel draagbaar als deelbaar. Wat kan het anders zijn dan juweelen? Als hij geld nodig had, nam hij een of meer steenen, ging naar New-York en verkocht ze aan een juwelier, die hem hoogstwaarschijnlijk leelijk bestal. En je zult je herinneren dat hij in zijn brief aan Miss Arran betreffende de erfenis van „ze" sprak. Juweelen natuurlijk." „Maar ook dat zijn slechts vermoedens. Weliswaar zeer logisch, dat wil ik toegeven, doch vermoedens." „Volstrekt niet. Het is de eenige logische gevolgtrekking uit vaststaande feiten. Er volgt ook uit dat deze juweelen oorspronkelijk zijn gestolen door Boyle of door iemand anders. Boyle had meegedaan aan den diefstal of hij had ze later gestolen van den oorspronkelijken dief en leefde sedert in doodsangst door hetgeen hij wist van dien man." „En je gelooft dat de sleutel tot de bergplaats der juweelen thans in het bezit is van den eigenaar van het injectiespuitje?" „De sleutel tot het papiertje dat Miss Arran heeft. Hij zal vroeger of later trachten dit in handen te krijgen." „Inbreken in Arrandale? Stel dat hij de oplossing vindt, den schat steelt en —" „Zeer onwaarschijnlijk. Met Miss Arrans toestemming heb ik het papiertje vervangen door een met hetzelfde aantal woorden erop, maar niet één woord erbij dat in het oorspronkelijke staat. Als onze geheimzinnige vriend dat kan ontcijferen, verdient hij te slagen. Miss Arran zal het origineel wegsluiten. Het andere zal zij met Boyle's brief leggen waar een inbreker het het eerst zal zoeken — d. w. z. in een oude, ijzeren brandkast, die, zooals zij mij verteld heeft, op een zeer in het oog vallende plaats in de huiskamer staat. Als hij eenmaal het papiertje heeft zal hij natuurlijk trachten het onmiddellijk te ontcijferen. Het zal hem niet gelukken en na lange aarzeling zal hij het waarschijnlijk meenemen om het op zijn gemak te bestudeeren. Daarna zal hij misschien opnieuw pogingen doen, maar tegen dien tijd hebben wij wel nieuwe inlichtingen verkregen." „Laat dat Matty maar over", zei Mallet. „Hij is een toovenaar." „Onzin!" zei Trench, „ik gebruik alleen maar mijn opmerkingsgave en mijn gezond verstand. Deze man is hier vreemd. Hij zal erachter moeten komen wie Miss Arran is, waar zij woont, enz. Intusschen zal ik mijn onderzoek omtrent Boyle voortzetten. Daarvoor zal een reisje naar New-York nodig zijn, maar dat kan nog wel een paar dagen wachten. Ik moet mij met andere dingen bezighouden." „Ik dacht, dat je met vacantie hierkwam." „Vacantie", zei Trench, „is voor mij niet synoniem met werkloosheid van geest. Athleten zooals jij en Mallet, nemen weken van krachtige lichaamsbeweging en genieten ervan. Ik oefen mijn geest en laat mijn lichaam rusten. Maar als troost, mijn beste Ronan, wil ik je zeggen dat het mijn voornemen is met je te gaan visschen, in de zon te roosteren, in de schaduw vele flesschen bier te drinken, zware tabak te rooken en zelfs te pruimen als dat bij het zaakje behoort, en mij in het algemeen te gedragen als een nederig leerling van den grooten Walton." ¶ Van welken aard Trench's geestesoefening was, vertelde hij niet.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

¶ Jerry ankerde de „Kicker" bij een zandbank boven Brennans Eiland, waar kleinkoppige baarzen overvloedig waren, en zijn vrienden haalden hun vischtuig te voorschijn. Het bleek dadelijk dat Trench geen visscher was. Hij had zich nooit toegelegd op de edele „vischkunst". Hij moest geholpen worden bij het prepareeren van zijn hengel. Hij wierp zijn dobber met een geplas over boord, ging achterover leunen en lette absoluut niet op zijn snoer. ¶ Mallet, niet meer dan half gekleed in zijn havelooze plunje, zijn groot leeuwenhoofd blootgesteld aan de zon en den westenwind, maakte zijn lichten, zeven voet-langen hengel in orde, stak een duimshaak door de onder- en toen door de bovenkaak van een kleine, groene kikkvorsch, liet zijn aas zachtjes over boord glijden en verdiepte zich dadelijk in zijn werk. Jerry echter had geen lust om te visschen. Hij hield zich een tijdje bezig met zijn motor en ging eindelijk languit liggen, in vaag gepeins verdiept. ¶ „Word wakker, Jerry", zei Mallet. „Ze bijten niet meer. We hebben trouwens al genoeg. Niet noodig zooveel van die schoonheden te vangen — voornamelijk

als zij het je niet laten doen. Ik hoop, dat jij je geamuseerd hebt, Matty, met het kijken naar je drijvende boei. Je angel is al een uur lang afgevreten." „Zoo?" zei Trench onverschillig. „Nu, ik heb genoten van een onafgebroken periode van gedachten." „Goeje genade!" riep Mallet uit. „En ik dacht nogal dat ik een sportsman van hem kon maken! Nu, Jerry, moesten wij maar het anker lichten en om het eiland heen varen. Misschien zien wij eenigen van je vrienden, de Brennans. Ik heb ze nooit ontmoet, hoe vaak ik ook in Winota ben geweest. Finn zal wel blij zijn je te zien." ¶ Jerry grinnikte. „Ik vrees, dat ik niet in een goed blaadje sta bij Finn en geloof dat hij mij graag met een bijl zou willen liefkoozen." „Je hebt hem een flinken opstopper gegeven, he?" zei Mallet met een spoor van jaloerschheid in zijn stem. „Het was slechts een gelukkige stoot in het duister. Con kon ik echter niet tegenhouden. Hij smakte mij neer alsof een huis op mij viel." „Menschelijke cycloon, he?" gromde Mallet. „Och, ik weet het zoo niet. Er zijn niet veel van die provinciale bullebakken die bij een worsteling veel zaaks kunnen doen. Ik geloof dat ik hem in geval van nood de baas zou kunnen worden." „Nu", erkende Jerry eerlijk, „ik vermoed dat je hem, als je er kans toe had, nog wel iets nieuws zou kunnen laten zien. Maar hij is zoo verduiveld ruw. Als hij je eenmaal te pakken had, Johnny, geloof ik, dat hij je eronder kreeg." „Hm!" bromde Mallet, „alleen maar voor de pret zou ik hem graag een kansje geven." „Jelui tweeën interesseert mij werkelijk," zei Trench, „nominaal zijt gij mannen van beschaving en opvoeding. En toch geniet ge bij het idee van uw capaciteit voor ruwe krachtsuiving." „De capaciteit voor ruwe krachtsuiving is het gemakkelijkste bezit ter wereld", zei Mallet grinnikend. „Aha, hier wonen dus de Brennans!" ¶ Op den steiger naast de *Banshee* zat de oude Brennan. Naast hem was een stapel kistjes en pakken, welke Paddy en Finn blijkbaar aan boord brachten. Halverwege het huis reed Con een geladen kruiwagen voort, die evenveel bevatte als een vrachtkar! Bij het geluid van den uitlaat van de *Kicker* sprongen Paddy en Finn op den steiger en keken onderzoekend naar de boot en de inzittenden. ¶ „Wel, wat zullen wij doen?" vroeg Jerry. „Hier zijn de vroolijke Brennans. Zullen wij verder gaan?" „O, laten wij ze een bezoek brengen", stelde Mallet voor. „Ik wil ze van nabij zien. Zij zullen voor Matty typen zijn om te bestudeeren." „Ik heb er niets tegen", zei Trench. ¶ Jerry haalde zijn schouders op, maar verlangzaamde zijn vaart en draaide den neus van de *Kicker* naar den ingang der haven. De boot gleed tot aan den steiger. „Goeden dag, heeren", zei Jerry. „Zijn wij welkom?" „Als je weggaat, ben je welkom. Ajuus!" „Zoo u wilt", zei Jerry. „Ik wou eens even aankomen om u te bedanken voor uw vriendelijkheid. Dat is alles." „Als dat alles is, zijn wij gauw uitgepraat." „Dat is zoo", gaf Jerry toe. „Maak dan dat je wegkomt", gromde Finn, en voegde er binnensmonds een gemeen scheldwoord bij. ¶ Jerry, die over zijn vliegwielen gebogen stond, kwam plotseling overeind. „Niet schelden", zei hij rustig. „Dat verdraag ik niet." „Zoo?" antwoordde Finn grimmig. „Je hebt me eenmaal een douw gegeven en dat was per ongeluk. Volgenden keer krijg jij er van langs. Maak dat je wegkomt en blijf hier vandaan, jij en je vrienden, of je krijgt meer dan je lief is." ¶ Maar hier bemoeide Johnny Mallet zich met de zaak. In zijn jeugd was hij een expert geweest in de kunst om een tegenstander door schelden zijn kalmte te doen verliezen — een kunst, die zoowel bij amateurs als bij beroepsmenschen tot groote hoogte is gebracht. Er waren slechts weinigen geweest, die Johnny Mallet's vuur van beleedigende opmerkingen konden doorstaan zonder lichamelijke pogingen te doen om het uit te vechten, — en dat was juist wat hij verlangde. „Leg die ezelsoren van jou achteruit en luister naar mij, jij gemeene, roodharige stommeling!" zei hij zoetsappig. „Jerry heeft je niet gestompt — je bent alleen maar in het water gevallen uit angst dat hij het *zou* doen. Je bent zoo bang als een haas. Je bent een lafaard. Als iemand je ooit zou raken, zou je dood neervallen. Je hebt geen hersens genoeg om je bek dicht te houden of moed genoeg om behoorlijk te praten als je hem open doet." ¶ Scherts van dien aard lag geheel buiten Finn's ervaring. Niet in staat op de zelfde wijze te antwoorden, nam hij zijn toevlucht tot gemeene taal, die langs Johnny Mallet afgleed als water langs een eend en hem deed grinniken, hetgeen natuurlijk Finn nog woester maakte.

(Wordt vervolgd).

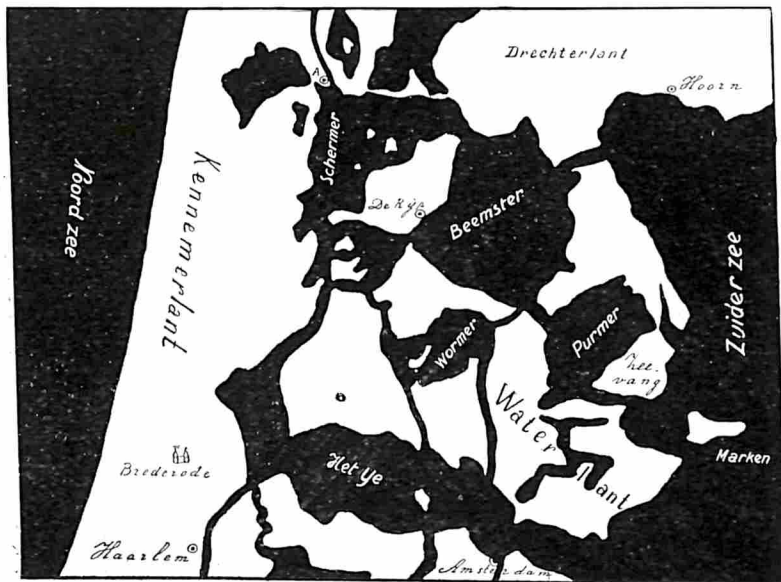
Foto R. H. Herwig.

WATERLAND. EEN SCHILDERACHTIG BOERENERF.

WATERLAND.

EENS was er een heerlijkheid Waterland — veel grooter dan de tegenwoordige landstreek van dien naam. Zij werd in het Oosten begrensd door de Zuiderzee, in het westen reikte ze tot Kennemerland, in 't Zuiden werd haar gebied bepaald door het IJ, in 't Noorden strekte ze zich uit tot West-Friesland. De oude geschiedenis van die heerlijkheid ligt in het duister. In het Romeinsche tijdperk wordt van geen enkele plaats in deze streek melding gemaakt. In dien tijd zal trouwens Waterland, dat voor de grootste helft uit water bestond en zeer dikwijls door overstromingen geleden zal hebben, niet erg bewoonbaar

geweest zijn! Ook in de oorkonden uit den tijd der Frankische koningen zoeken we tevergeefs naar bijzonderheden over dit typisch deel van ons lage landje. Pas in 1083 komt het eerst de naam Bamestra (de Beemster) voor. Misschien is reeds in een Utrechtsch register van omstreeks 860, waarin van de visscherij in Weromeri wordt gerept, sprake van de Wormer. Vast staat, dat in 't laatst der 13e eeuw Jan van Persijn Heer van Waterland was. Zijn onderzaten verwoestten zijn kasteel Zwanenburg, doch door tusschenkomst van Graaf Floris V, de Heeren van Haarlem, Amstel, Voorne en Heemskerk verzoenden zij zich weer met Heer Jan, die bij oorkonde van 30 Dec. 1275 beloofde, zijn slot niet weer van steen te herbouwen. In 1282 verkocht Jan van Persijn de helft van Waterland met de daarbij behorende Zeevang aan graaf Floris, die hem in ruil goederen gaf te Lier en Zouteveen. Jan van Persijn behield den titel heer van Waterland. Bij den dood van Nicolaas van Persijn, den laatste uit het geslacht, splitste Waterland zich nog eens weer en het toen opgerichte baljuwschap bevatte slechts de zes hoofdbannen Ransdorp, Zuiderwoude, Landsmeer, Zunderdorp, Broek en Schellingwoude. Dit baljuwschap bleef tot de Fransche omwenteling bestaan, het latere dijkgraaf- en hoogheemraadschap bevat in hoofdzaak de landen van het voormalig baljuwschap. Als wij dan ook in onzen tijd van Waterland spreken, bedoelen we de landstreek, die ligt tusschen Zuiderzee en Zaanstreek, tusschen het IJ en de groote droogmakerijen in het Noorden. Van dezelfde landoppervlakte zal ook ongeveer het alleroudste Waterland geweest zijn. Stonden niet eens de groote meren in open verbinding met de Almeri of Zuiderzee! (zie het kaartje). Al is ook in dit Waterland, veel drooggelegd — niet zooveel als in de oude heerlijkheid, die toch alle groote meren van voorheen omvatte — toch is het nog een waterlandje bij uitnemendheid! Het eerste droogleggen — echter niet op Amerikaansche manier! — begon reeds in 1542 toen

WATERLAND VÓÓR DE DROOGLEGGING DER MEREN.

de eerste watermolens gebouwd werden. Beter ging het echter na 1607, toen men molens met gangen stichtte. Vóór den tijd der stoomgemalen (1844) zag Waterland er ongeveer uit als nu. Water is er nog genoeg! Lange en breede slooten, die soms den vorm van langgerekte plassen aannemen, verdeelen de uitgestrekte weiden in smalle reepen, die dikwijls eilandjes vormen. Nog is de oppervlakte van het water bijna zoo groot als die van het land. Hier en daar een echt meer, nog niet drooggemaakt. Tusschen de vlakke weiden de smalle weggetjes, zich slingerend van dorp tot dorp. De kronkelende weggetjes van Waterland, ter weerszijden begeleid door de nooit ontbrekende slooten, zijn van een bijzondere bekoring. Het vreedzame vee, rustig grazend of herkauwend in de kalme weiden, dikwijls weerspiegelend in het heldere slootwater; de aardige bruggetjes over de slooten, die den weg onderbreken; de vele plassen en de talrijke torenspitsjes met als koning de groote Reus van Ransdorp; de verre horizonten — dat alles geeft Waterland een eigen aspect. Als de lucht wil meewerken en er mooie wolken drijven boven sloot en plas, zal ieder moeten toestemmen, dat ook hier natuurschoon niet ontbreekt, al is die van een heel ander soort dan die van de heuvelachtige zandgronden van Gooi en Veluwe bijv. Men kent de schilderachtige dorpen van Waterland: dikwijls streekdorpen, langs een aardig grachtje gebouwd. Ieder huis aan den overkant van het grachtje heeft zijn eigen bruggetje, een kwakel — gebogen of met trappetjes op en neer — of een bruggetje, dat afgedraaid of afgetrokken kan worden. De talrijke schuitjes, want bijna alle vervoer gaat in Waterland per schuit, kunnen onder de kwakels doorvaren. Dat belangrijke verkeer te water in aanmerking nemend, kunnen we begrijpen, dat de weggetjes smal zijn. Voor de autobussen, die overal als paddestoelen uit den grond rezen en dus ook in Waterland niet ontbreken, zijn ze echter smal genoeg! Zelfs voor een fietsrijder is het een heele toer zoo'n gevaarte te passeeren. Een boerderij heeft dikwijls twee bruggetjes: een smalle voor de voetgangers, een breede voor de wagens. En vaak is 't laatste een ophaalbrug, in haar frissche kleuren scherp afstekend tegen 't opgaand geboomte van het boerenerf. Ieder kent Waterland, zelfs elke Engelschman, die de groote haringvijver overstak en elke Amerikaan, die een bezoek aan de oude wereld bracht. Tenminste — Waterland stond op hun programma. Bij hun trip naar Marken en Volendam trokken ze per boot of tram deze landstreek door. De gids deed hen uitstappen in Broek, ging met hen naar het Broekerhuis, waarnaast de Broekertuin, bracht hen naar de kaasmakerij, waar ze misschien een echt Edammertje kochten, wees hen op den mooi gesneden preekstoel en de geschilderde glazen in de Herv. Kerk, voerde hen langs de schilderachtige grachtjes met hun bontgeschilderde huisjes, en vertelde van de overdreven zindelijkheid der oude Broekers, d.w.z. zindelijkheid op huizen, straatjes, stoepen, klompen, enz.! Die groote uiterlijke zindelijkheid is wel aan 't verdwijnen en vooral sinds de Broeker straten ten behoeve van de nieuwe waterleiding zijn opgebroken, zien de aardige straatjes er al ongeveer precies eender uit als de straatjes van een ander net dorp. Want netjes is het er nog altijd in hooge mate! Vroeger zal Broek nog veel schilderachtiger geweest zijn. Pas in 1858 is een weg door het dorp gemaakt, waarlangs rijtuigen kunnen passeeren. Voor dien bevatte het slechts voetpaden. Ongetwijfeld heeft de moderniseering afbreuk aan het schilderachtige uiterlijk gedaan. Zoo verdween het vroeger door vreemdelingen graag bezochte huis van mej. A. Fregeres, aan den ingang van het dorp. De eigenares toch had een groote verzameling van Broeksche oudheden, zooals kleeren, meu-

Foto R. H. Herwig.

WATERLAND. BIJ ZUNDERDORP.

belen en vaatwerk. Bovendien was haar verzameling zeer rijk aan allerlei oud Chineesch en Japansch porcelein, zoo als dit in de 17e en 18e eeuw in alle huizen der Broeksche aanzienlijken in gebruik was. Had men dat niet verwacht in het kleine dorpje? Men vergeete niet, dat ten tijde van de Republiek der Zeven Provinciën vele Broeker kooplieden dagelijks de Beurs te Amsterdam bezochten om deel te nemen aan den handel op Oost en West. Meerdere inwoners van Waterland trouwens, zooals we zullen zien, stonden in de gouden eeuw in nauwe relatie met handel en scheepvaart. Als de vreemdelingen dat alles in sneltreinsvaart gezien of gehoord hebben, worden ze weer in boot of tram gestopt om hun tocht voort te zetten. Ze kennen nu Waterland! Of we Broek dan geen aardig dorp vinden? O, zeker, 't is lief gelegen aan drie zijden van een wijden waterkom, het Havenrak genaamd. Maar wie hoogstens een kwartier in het schilderachtige dorp vertoeft heeft, moet niet meenen Waterland te kennen! Daarvoor is meer noodig. Zelfs vele Amsterdammers, die toch zoo gemakkelijk tochtjes door Waterland konden maken, kennen nauwelijks meer dan van naam, de pittoreske streek, waarvan na 1921 zelfs een groot deel tot hun gemeente behoort. Misschien hebben ze bij winterdag — „ijs en weder dienende" — een tochtje per schaats gemaakt naar Monnikendam en zelfs naar Marken, en hebben ze toen wat meer van het eigenaardige landschap gezien, als tenminste niet hun geheele aandacht in beslag genomen werd door de talrijke „koek en zoopjes" of andere dingen, behoorende bij de ijspret. Per fiets willen ze dien kant bijna nooit uittrekken. Dan gaat het naar de bosschen van het Gooi of de duinstreek, maar niet naar het

Foto R. H. Herwig.

WATERLAND. DE KERK TE ZUNDERDORP.

schilderachtige Waterland. Wat te bejameren is! Vooral op een zomerschen achternamiddag zijn er zulke aardige tochtjes te maken, bijv. naar Ransdorp met zijn monumentalen toren. We nemen de stoompont naar den Valkenweg. Het drukke IJ is altijd mooi met zijn machtige stoomers of kleine binnenscheepjes. En als we straks terugkeeren, en de zon ondergaat boven onze goede stad, steekt het silhouet van Amsterdam prachtig af tegen den gekleurden avondhemel. Langs de Meeuwenlaan bereiken we Nieuwendam en rijden langs die plaats tot bijna aan de kerk, waar we links afslaan naar Zunderdorp. Tot die splitsing hadden we ook den rijweg door het Vliegenbosch kunnen nemen. ☞ De Meerdijk geeft aardige kijkjes over de vlakke weiden, waartusschen weg en Ringvaart ons in bevallige bochten voorgaan. Vlak achter Nieuwendam — over de wipbrug — gaan we rechts. Al dadelijk geeft een oude molen cachet aan het landschap. Links liggen een paar nette, welvarende boerderijen aan den voet van den Ringdijk. ☞ Een tweede bruggetje over de Ringvaart brengt ons in de onmiddellijke nabijheid van Zunderdorp, met zijn peervormigen toren. Juist voor deze plaats slaan we rechtsaf. Een slingerend weggetje, tusschen twee slooten, voert dan naar Ransdorp, vanwaar we bijv. over Durgerdam en Schellingwoude of alleen over laatstgenoemde plaats naar Amsterdam terug kunnen fietsen. De laatste weg voert weer door vlakke weilanden en we zouden niet zeggen, dat hier in den bloeitijd van Rarop — zooals de landlieden het dorp noemen — „twee en dertig schippers plagten te wonen, die buiten 's Lands voeren.” Toen was er een „Brouwerij tot Ransdorp” en waren er „verscheidene Bierschoyers, korenkoopers, daartoe Korenmeters, Bakkers van allerlei brood, ook Vleeschhousers tot elks gerijf; en dat zij niet konden verkoopen, dat werd gezouten in tonnen, daartoe ook gezworen zouters waren, mede kramers van alle Kramerijen, Lakenkoopers, Smits, Slotenmakers, Metselaars, Wevers, Barbiers en allerlei Ambachtlieden en Neringen, die zij exerceerden zonder eenige verandering.” ☞ Dat Ransdorp een tijd van grootheid gehad moet hebben, is wel zeker. De laat-Gothische toren, tot welks bouw in 1502 door Philips den Schoone vergunning werd verleend, wijst daar duidelijk op. 't Is nu een klein dorpje, schilderachtig langs een grachtje gelegen. ☞ Een ander — niet minder mooi fietstochtje — leidt van Schellingwoude over Durgerdam langs Kinselmeer, Barnegat en Uitdammer Die tot bijv. Uitdam. We volgen dan maar den Noorder IJ- en Waterlandschen zeedijk. ☞ Eerst Durgerdam, 't aardige visschersdorpje, dat daar zoo schilderachtig ligt aan de Zuiderzee. Reeds vóór dien geeft de Zuiderzeedijk prachtige vergezichten op de talrijke tjalken, die er gewoonlijk liggen te wachten op gunstigen wind. Voeg daarbij het geregeld komen en gaan van stoombooten en zeilschepen naar en van Amsterdam! Aan de overzijde de vlieghaven Schellingwoude, waar zoo nu en dan — als je geluk hebt — een water-

Foto R. H. Herwig.

WATERLAND. BIJ HET DORPJE PURMERLAND.

vliegtuig opstijgt of neerdaalt. 't Beklimmen van den dijk wordt gemakkelijk gemaakt door de trappen, die men van afstand tot afstand vindt. De weg loopt nml. beneden langs den dijk. Bij Durgerdam komen we boven op den dijk. Eerst langs een komvormigen inham, waar zoo nu en dan een garnalenvisscher kruist. Dan een scherpe bocht langs de Oude Kapel, later de secretarie van het dorp, thans gemeentevischafslag. Rechts voor ons ligt nu het havenkje van Durgerdam. Een kade, met doorgangen, die afgesloten kunnen worden, beneemt eenigszins het gezicht op het knusse havenkje, waar tien tegen één visschers bezig zijn netten te drogen. 't Zijn maar kleine vaartuigen, de Durgerdammer schuitjes, waarop kloeke mannen een sober stukje brood verdienen op de grillige Zuiderzee! ☞ Na Durgerdam gaat het weer naar beneden en bereiken we al spoedig het Kinselmeer, een eldorado voor de hengelaars. Dijk en weg schijnen zich met moeite een weg te banen tusschen zee en meer, en telkens weer verwonderen we ons er over hoe dit schilderachtige stukske van de zee was af te scheiden. Naar beide zijden biedt de dijk hier prachtige panorama's. Landwaarts over het meer verrijzen in de verte de Waterlandsche dorpjes. We onderscheiden bijna alle. In de eerste plaats Ransdorp met zijn kolossalen toren, die over de geheele omgeving domineert. Zouden de Raroppers in den bloeitijd van hun dorp, toen velen hunner de zee bevoeren, misschien dien kolossus gebouwd hebben als een baak, die ver over zee te zien was? Verder weg de toren van Zunderdorp met zijn peervormigen koepel. Zelfs Watergang en Ipendam zijn te onderscheiden. Heel in de verte de koepeltoren van Purmerland. Broek teekent zich duidelijk af met den mooien weg van hoogopgaande boomen naar Monnikendam, waarvan de zware vierkante toren wel het eerst in 't oog valt. Natuurlijk zijn Holysloot, Uitdam en Zuiderwoude te zien, alsook Schellingwoude, Nieuwendam en Buiksloot. Durgerdam is nog altijd vlakbij. De havens van Amsterdam met de groote kranen liggen links op den achtergrond. Vele torens van de stad zijn kenbaar aan hun specialen vorm. Direct vóór ons ligt het mooie meertje, omzoomd door een breede strook oeverriet. In 't midden van het meer, aan den dijk, een eenzame woning, met groote hokken voor eenden en kippen op het erf. In Waterland worden veel eenden gehouden, wat met het oog op den waterrijkdom niet te verwonderen is. Bovendien is Amsterdam een zeer geschikt afzetgebied. De eenden worden voor een goed deel gevoerd met „nest”, d.w.z. kleine vischjes, te klein om voor de consumptie te dienen. De Zuiderzeevisscher verdient met het vangen van dat nest nog een heel klein broodje, als haringvangst en ansjovisvangst tegen loopen. De zoetwater-visscherij is in Waterland eveneens van belang. De slooten, plassen en meertjes zijn over 't algemeen zeer vischrijk. ☞ Ook naar den zeekant kan men, staande op den dijk, van prachtige panorama's genieten. Het huis te Zeeburg verrijst trots aan den overkant. Bij helder weer zijn het Muider slot en het boschrijke Muiderberg duidelijk te onderscheiden. Marken doemt in het Noorden op, Pampus is niet ver, en dicht-

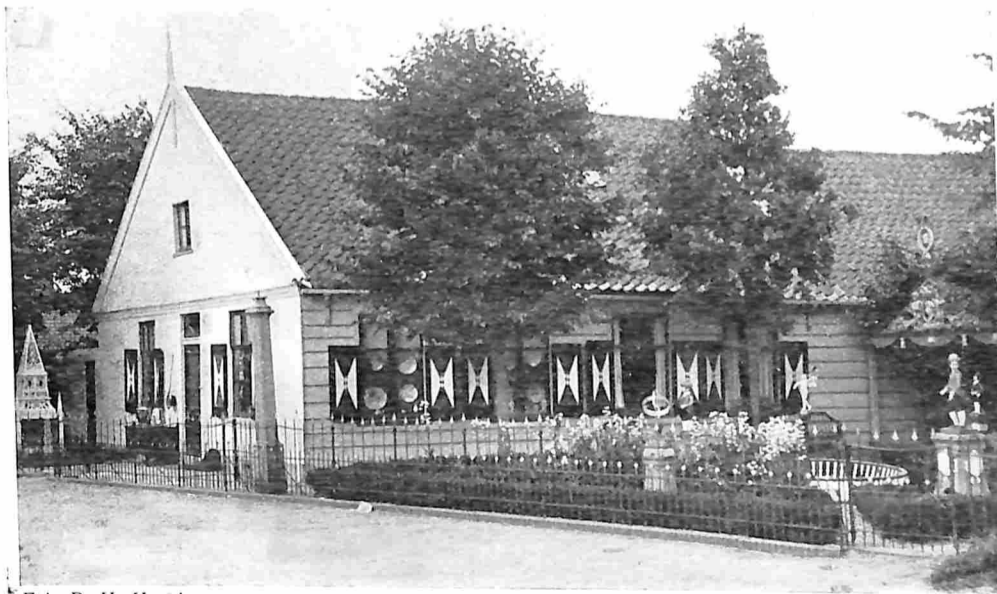

Foto R. H. Herwig.

HET BROEKERHUIS TE BROEK IN WATERLAND.

Foto R. H. Herwig.

GRACHTJE TE BROEK IN WATERLAND.

bij verrijst het fort van Durgerdam op het vuurtoreneiland. Heel ver gaat het havenhoofd van de Oranjesluizen in zee, de talrijke scheepjes den weg wijzend naar de groote stad. Talrijke zeilen duiden op zoovele visschersvaartuigen. Vlak langs de kust staan vele stokken in 't water, waaraan de fuiken. ☞ De bevallig kronkelende weg voert ons langs het Dijkmagazijn Kinselmeer. Van afstand tot afstand vinden we langs den Waterlandsch zeedijk die kleine gebouwtjes, wijzend op de voortdurende zorg, die men aan den dijk besteedt. Bijna altijd ziet men dan ook werklui bezig. ☞ In Uitdam zien we vele hokken met eenden. En al zagen we het niet, dan toch zou onze neus ons wel vertellen, dat deze talrijke vogels met nest gevoerd worden. Een lucht van bedorven visch hangt om het dorpje. — Die nare lucht is wel een bezwaar voor een overigens aardig fietstochtje van Amsterdam langs Landsmeer, den IJp naar Purmerland. Van hier kan men over IJpendam en Het Schouw weer terug naar de stad. ☞ Te Uitdam woonde vroeger veel lieden, die behulpzaam waren bij het lichten van de rijkbeladen oostindievaarders over het Pampus. Om en bij Uitdam zitten we in een echt waterland. De Ransdorper Die, overgaande in Holysloter Die en Uitdammer Die, vormen met de Arken Ae, de Kerk Ae en de Ooster Ae aardige waterpartijen. R. H. HERWIG.

DE BLOEMENPRACHT DER BLADVERLIEZENDE RHODODENDRONS

(Slot).

RHODODENDRON *viscosum* vergoedt dien laten bloei door dezen vol te houden tot het midden of einde van Augustus. Het is een middelmatig groot, fijn struikje met zachtgroene bladeren, die in bundels worden ontwikkeld aan de einden der kleverig behaarde twijgjes; het is overal in den tuin te gebruiken, hetzij als onderplanting van Coniferen of bij andere houtgewassen. ☞ Men ziet, Noord-Amerika leverde heel wat mooie soorten, en die waren reeds in Europa in cultuur toen de *Rhododendron flavum* (*Azalea pontica*) nog niet bekend was. Die kwam eerst een goede 50 jaar later, in 1793, naar Europa. Het is een soort uit Klein-Azië, met sterk vertakte, buigzame twijgen en ovale, behaarde bladeren. De bloemen zijn heldergeel en zeer welriekend, tot 4.5 c.M. in doorsnede; ze komen in April—Mei te voorschijn aan de uiteinden der twijgen, in gesloten schermvormige trossen; ze zijn van wijdgeopenden vorm maar loopen naar de kelk buisvormig toe. ☞ *Rhododendron sinense* (*Azalea mollis*) komt uit China en Japan (1824). Deze vormt een gevuld groeiende heester met opgerichte takken, en wordt ongeveer 1.50 M hoog. Ook hier zijn de bladeren ovaal en behaard, lichtgroen van kleur, terwijl de bloemen groot en klokvormig zijn, zich ook ontplooiend in gesloten trossen vóór de ontluiking der bladeren. De kleur der bloemen is oranje- of zalmrood. ☞ De bovengenoemde soorten vormen nu het materiaal, waarmede de kweekers gewerkt

hebben om de vele prachtige verscheidenheden te winnen, waarover de tuinbouwhans beschikt. Zij hebben de N.-Amerikaansche soorten met beide Aziatische soorten, over en weer, gekruist, en volgens Loudon waren de heeren Lee en Kennedy, twee Engelsche kweekers, de eersten, die zulke ondernamen, spoedig gevolgd door Osborne en Waterer. Omstreeks 1845 vermelden! ☞ Maar ook in België zat men niet stil. In Gent was het een bakker, met name Mortier, die zich beijverde bastaarden te winnen, en zijn werk werd later overgenomen en voortgezet door de Gentsche kweekers van Cassel, en Verschaffelt, terwijl van Houtte de eerste gevuldbloemige verscheidenheid won. Hij won tevens tal van andere uitnemende hybriden, en verbeterde vorm, substantie en de kleuren der bloemen, terwijl weer Waterer, Cuthbert en anderen, waaronder niet het laatst te noemen de Boskoopsche kweeker Koster, de *R. sinense* kruisten met *R. flavum* en de verschillende prachtige verscheidenheden van deze, waaruit zij planten wonnen, waarvan het gehalte en de grootte der bloemen, alsmede de rijkdom van kleuren ver boven die van het „flavum“-type uitgingen. Waterer won ook verscheidenheden uit kruisingen van *Rhododendron calendulaceum* en de „flavum“-vormen, waardoor hij er in slaagde typen te winnen van scharlakenroode kleur, die bloeien nadat het loof ontloken en volgroeien is. (Zie ook „Rhododendrons en Azalea's“ van W. Watson). ☞ Ook de Boskoopers weerden zich terdege en de bekende oranjegele verscheidenheid Anthony Koster is wel een der pakkendste aanwinsten geweest, welke thans nog mede aan de spits staan der bladverliezende Rhododendrons. De oorsprong dezer prachtige verscheidenheid schijnt niet geheel zeker, maar allervermoedelijkst heeft bij haar ontstaan ook een der Noord-Amerikaansche soorten een rol gespeeld. Behalve op de verscheidenheid Anthony Koster vestig ik nog de aandacht op de diep zalmrood-kleurige Hugo Koster, de helder oranje-purpergele Frans van der Bom, de zalmkleurige T. J. Seidel, de donkergele Nicolaas Beets. Van de vormen, die meer naar het type der *R. flavum* en N. Amerikaansche soorten neigen, noem ik Pallas, magentarood, geel gevlekt, Unique, donkergeel, Ariadne, vleeschkleurig wit, Praxitèle, roomwit, Flamboyante, oranje-rood, Gloria Mundi, vermiljoenrood, Perfecta, helrood, Byron, zuiver wit, Aimé van Houtte, roosrood, gevuldbloemig, Phébé, zwavelgeel. Een zeer mooie bastaard is de *R. Daviesi* met bijkans witte bloemen en lichtgele bloemknoppen, een kruising van *R. sinense* en *R. viscosum*. ☞ Op welke wijze nu is het meeste met de bladverliezende Rhododendrons te bereiken? Het antwoord is: men kan ze op alle manieren aanwenden, in tuinen, parken en plantsoenen, als afzonderlijke exemplaren aangeplant, en in groote of kleine groepen; want overal brengen ze hun

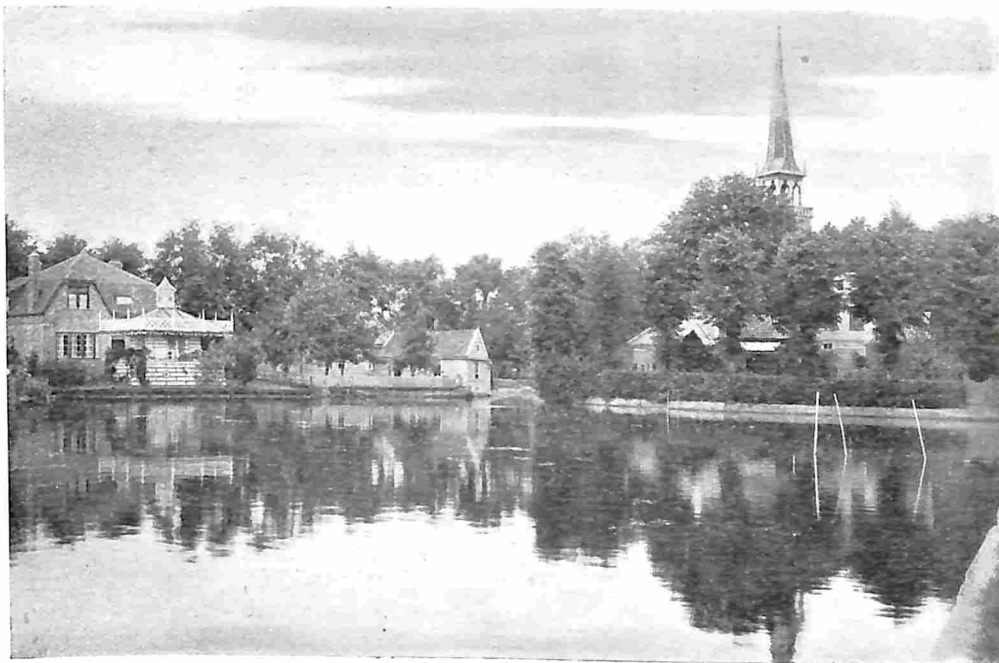

Foto R. H. Herwig.

HET HAVENRAK BIJ BROEK IN WATERLAND.

overheerschende schoonheid mede! Maar het mooiste zijn ze in massabeplantingen, in uitgestrekte groepen, die samengesteld zijn uit verschillende kleurvarianties. Dat geeft een wemeling van tinten en kleuren, die overweldigt, en ons in stille bewondering doet staan voor zulk een bloemenweelde, vol kleur en uitbundig leven, en toch zoo zeldzaam frisch en bekoorlijk! En wat zoo mooi is, deze heesters kan men aanplanten in de volle zon, maar ook op beschaduwde plekken, aan waterpartijen en langs den boschzoom, in groote groepen tegemen achtergeen van loofhout, en in afzonderlijke exemplaren in een heestervak achter een bloemenborder. Hoofdzaak is, dat ze een kalkvrijen, van nature niet te drogen grond hebben! Het beste resultaat had ik altijd met *veengrond*, die vochtig bleef, wat in onze laag gelegen, waterrijke streken meestal gemakkelijk te bereiken is. Op hoogere, schrale gronden moet men, waar men deze Rhododendrons wil planten, een diep gat graven, van pl. m. 50 c.M. diepte, en dit opvullen met verschen veengrond. Deze grond moet tot circa 20 c.M. hoog boven den vasten bodem aangebracht worden, met het oog op het verteren en slinken van de massa, waardoor het oppervlak zakt. Het is goed den veengrond vóór het planten te vermengen met ouden koemest en zand, en deze materialen in de bovenlaag grondig te verwerken. ☼ Daarop worden dan de Rhododendrons uitgedrukt en de geplante struiken stevig met den voet aangetrapt.

Wijl vele verscheidenheden een hoogte van 1.50 à 2 M kunnen bereiken, is het goed ze niet te dicht op elkander te planten, maar tusschen de struiken onderling een ruimte van 1 à 1.5 M. open te houden. De struiken worden dan elk jaar sterker en mooier en geven hoe langer hoe meer bloemen. Snoeien is niet noodig en ook niet gewenscht, wijl men dan de bloemknoppen wegsnijdt. Na elken bloei vertakken de twijgen zich bij den nieuwen groei, en alle twijgjes worden dan weer afgesloten door nieuwe bloemknoppen. Hoe ouder dus deze Rhododendrons worden, hoe schooner zij kunnen zijn! Goed is het, ter bevordering van nieuwen bloei in een volgend seizoen, de uitgebloeide bloemtrossen spoedig te verwijderen, opdat geen vruchten en zaden kunnen ontwikkeld worden. ☼ Na den bloei in het voorjaar, kan men de uitgebloeide heestergroepen altijd nog eenige fleurigheid bijzetten, door tusschenplanting van slanke bloemgewassen, Digitalissen, hooge Leliesoorten, een enkele zonnebloem, e.d. En in het najaar volgt een nieuw kleurenfeest, als de bladeren hun herfstkleuren gaan aannemen, die bij sommige verscheidenheden zeer pakkend kunnen zijn. Er is dan een gloeiing van rood en geel, brons en karmijn en oranje, bruin en groen, waartegen late monnikskappen als *Aconitum autumnale*, *A. Wilsoni*, *A. Fischeri* en *Japansche Anemonen*, een heerlijk effect maken. Men kan dus van de *bladverliezende Rhododendrons* tweemaal per jaar, in Mei—Juni, en ook weer in September—October genieten; en eigenlijk ook in den winter, als de struiken, vol knoppen, gul een nieuwen bloei beloven. ☼ Met dien overweldigenden voorjaarsbloei behoeft deze Rhododendron-schoonheid nog niet afgeloopen te zijn, want de vroege verscheidenheden kunnen opgevolgd worden door de latere *R. calendulaceum* en *R. viscosum*, en bastaarden van deze. Deze bloeien alle nadat het blad geheel volgroeid is, wat haar een aparte aantrekkelijkheid verleent. De eerste zijn rood en oranje, van vaak gloeienden tint, de tweede heeft witte, en hare hybriden geelwitte bloemen. Men

kan deze late verscheidenheden hier en daar in de groote

groepen van vroege bloeiers verdeelen, waardoor men den bloeitijd van zulke groepen op gelukkige wijze verlengt, maar men kan ook afzonderlijke groepen van deze laatste samenstellen, wat een aparte attractie kan geven. Men neemt dan de gloeiendkleurige *calendulaceum*-verscheidenheden en plant daarvóór de lagere *Rhododendron Daviesi* met de groote, roomwitte bloemen en zachtgeel gekleurde bloemknoppen, en de fijne struikjes van *R. viscosum* en *R. viscosum glaucum* met de kleine, welriekende, witte bloempjes, en hier en daar een *R. Yodagawa*, een andere soort, met groote, gevulde, lila bloemen; een combinatie waarover men zich niet beklagen zal! ☼ Wie ooit in 't voorjaar de Kew-Gardens bij Londen met zijn prachtige Rhododendron-vallei bezocht, of nog vroeger in het voorjaar, de beroemde tuinen aan de Riviera en aan de Italiaansche meren, op hem zal de overweldigende kleurenpracht der Rhododendrons, der altijd-groene en der bladverliezende Rhododendrons, een diepen indruk hebben gemaakt. Maar die schoonheid kan ook in onze tuinen, in onze parken, plantsoenen en buitens volop genoten worden, en wij zullen het toejuichen als hoe langer hoe meer in ons land deze heerlijke voorjaarsbloemen worden aangeplant. ☼ Het voortkweken der bladverliezende Rhododendrons geschiedt o.a. door zaaien. Men kan daaruit goede kleuren winnen, maar de éénjarige zaailingen worden ook gebruikt als onderstammetjes voor de edele door kruising

verkregen, verscheidenheden, die in pl.m. twee jaar leverbaar kunnen zijn. ☼ Behalve door enting, kunnen zij ook van stekken worden gekweekt, hetgeen geschiedt kan door halfafgerijpte scheuten in Juli onder glas te stekken, op een enigszins verwarmden bodem; men past deze kweekwijze toe bij nieuwe variëteiten, die men snel wenscht te vermenigvuldigen. ☼ Behalve als decoratieve bloemheesters voor park- en tuinbeplantingen, zijn de bladverliezende Rhododendrons ook uitnemend geschikt om in den winter, of vroeg in het voorjaar, te

Foto R. H. Herwig

WATERLAND. HET KINSELMEER.

worden vervroegd. Men brengt ze daartoe in een vochtig-warme kas (trekkas) en bespuit ze elken dag eenige malen met zuiver water, dat de temperatuur der kas heeft. De bloemknoppen komen dan gemakkelijk open, en zulke vroeg bloeiende Rhododendrons vormen een gezocht materiaal voor bloemenwinkels, die zulke met kleurige bloemen overladen struikjes in den winter gemakkelijk kunnen verkoopen. Ze zijn ook zeer geschikt voor versieringen, en de afgesneden bloemen worden tevens in bloemwerken gebruikt. Een nadeel is, dat de bloemen spoedig afvallen, maar, door op de grens van kelk en bloemkroon een druppel gom (zgn. flowergom of bloemengom) te laten vloeien, wat in Engeland algemeen toegepast wordt, kan men het uitvallen voorkomen, en den bloei wekenlang verlengen. Door de planten, als ze in bloei gekomen zijn, in een koeler temperatuur te brengen, kan men hare schoonheid ook belangrijk langeren tijd in stand houden. ☼ Holland is met België en Duitschland van oudsher het land geweest, waar de bladverliezende Rhododendrons werden gekweekt, veredeld en gewonnen. Moge blijken dat ook de Nederlandsche tuinbezitters, tuinbouwkundigen en tuinarchitecten, de schoonheid dezer heerlijke bloemgewassen op den rechten prijs weten te stellen, door ze op ruime schaal aan te planten, overal, waar daarvoor gelegenheid is. Onze voorjaarstuinen zullen dan bij die van Zuidelijker streken niet behoeven achter te staan.

A. J. VAN LAREN.

Foto Clasic.

GEZICHT OP HET POSTKANTOOR TE MADRID.

IETS OVER SPANJE EN SPAANSCH E STEDEN.

NAAR aanleiding van de hierbij geplaatste afbeeldingen, wil ik eenige toelichtingen aan de hand dezer foto's doen volgen. ☼ Spanje is voor ons Nederlanders in het algemeen minder bekend dan de meeste andere landen van Europa, d.w.z. uit een oogpunt van toerisme; uit de geschiedenis is het ons natuurlijk zeer bekend, want reeds op de lagere school werd ons de tachtigjarige oorlog, met zijn vele veld- en zeeslagen, in kleuren en geuren geschilderd. ☼ Een reis door het oude Spanje is de moeite en kosten die men eraan besteedt, ten volle waard. Dit land toch is een waar openluchtmuseum, dat groote schatten bergt op geschiedkundig en wetenschappelijk gebied uit alle tijdperken. Het reizen in Spanje brengt het bezwaar mede, dat het zeer tijdroovend is, tengevolge van de groote afstanden en de niet altijd volmaakt te noemen spoorwegverbindingen. Zoo behoeft men als reiziger niet verwonderd te staan, als men hoort dat een directe aansluiting tusschen twee sneltreinen die in den spoorweggids staat aangegeven, eerst na een lijdzaam wachten van twee uren, verwezenlijkt zal zijn. ☼ Een karaktereigenschap van het Spaansche volk is zijn gastvrijheid. Het vrijwel algemeene praatje dat het een onzindelijk volk is, moet ik stellig tegenspreken. De betere hotels en pensions in Spanje kunnen een vergelijking met de onze doorstaan. ☼ Wel is waar, biedt Spanje ons niet zoovele bekoorlijke landschappen als Italië, maar er zijn toch verscheidene streken die zeer zeker gerekend moeten worden tot de schoonste op aarde. Ik noem hier slechts Andalusië, de sinaas-appeltuinen van Valencia, tal van bouwwerken die ons herinneren aan den invloed der Romeinsche beschaving. Voorts is juist in Spanje de beschaving der Mooren, die daar zoo vele eeuwen geheerscht hebben, tot haar hoogtepunt gekomen en heeft ook het Renaissance tijdperk er prachtige bouwwerken achtergelaten. De afbeelding op blz. 131, voorstellende een oude Arabische poort te Burgos, genaamd „Arco de San Martin” is een van de herinneringen aan den tijd der Mooren. Burgos is thans een stad van ongeveer 30.000 inwoners en hoofdplaats van de provincie van dien naam. Typisch is ook op deze afbeelding, de man met zijn ossenwagen. Paarden, ossen en muilieren zijn in Spanje onontbeerlijke trekkrachten. Zelfs in de hoofdstad Madrid is de ossentRACTIE nog zeer gewoon, hoewel men dikwijls beweert, dat men daar de os niet meer aanwendt als trekdier. Burgos is vermaard om de historische- en kunstmonumenten die men daar en in de omgeving aantreft. Zoo bezit deze aloude stad een prachtige cathedraal, welke in het jaar 1221 gebouwd werd, en die, zoo ze al niet de rijkste is, toch zeer zeker de schoonste genoemd kan worden die Spanje bezit. Verder is Burgos de geboorteplaats van den „Cid”, de edele heroïsche figuur, die de bevrijder is geweest van het door de Mooren onderdrukte Spanje. ☼ De afbeelding hiernaast geeft ons een kijkje in het eveneens zeer oude Salamanca, dat thans 24.000 inwoners telt. Op den achtergrond een oude kerk met klokke-toren, in Spanje genaamd „campanario.” De bestrating laat ook nog wel te wenschen over; zooals men op de afb.

zien kan bestaat ze uit keien. Dit is voor deze oude steden al een zeer mooie bestrating daar men gewoonlijk volstaat met het vlak maken van den zeer harden grond. Des zomers heerscht er in Salamanca een groote hitte, terwijl daarentegen de winter er zeer koud is. Het stadje is door de eeuwen heen vermaard geweest door zijn universiteit. In de 17e eeuw studeerden hier ongeveer 7000 studenten uit alle landen der wereld. ☼ Een ander plaatje brengt ons in de hoofdstad Madrid, tevens residentie van het Spaansche koningshuis. De stad ligt aan de oevers van de Manzanares, een klein stroompje, dat in den zomer zoo goed als droog is. Hiervan profiteeren dan vele Madrileensche huismoeders, door haar waschgoed niet alleen in deze miniatuur rivier te wasschen, maar het tevens op de bleek te leggen en aan stokken te drogen te hangen, hetgeen een typisch tafereel biedt. Madrid is gelijk alle groote Europeesche steden, een stad met groote hotels, schouwburgen, musea en bezienswaardigheden. Dit kan o.a. de afbeelding bewijzen. Deze stelt namelijk voor een zij-aanzicht van het schitterende postkantoor, waaraan geen kosten gespaard zijn om het een sieraad te doen zijn van de hoofdstad van Spanje. In den volksmond noemt men dit gebouw „Nuestra Señora de las Comunicaciones” (d.w.z. Onze Lieve Vrouwe van de Communicatiemiddelen); een aardig staaltje van volkshumor, omdat in Spanje de meeste cathedralen de naam dragen van „Nuestra Señora.” De palmen, die men op de afbeelding ziet, staan aan de z.g. „Paseo de la Castellana,” het „Prater” van Madrid. Des winters worden de planten zorgvuldig ingepakt, om ze tegen koude te beschermen. ☼ De afb. boven op blz. 131 verplaatst ons naar Toledo, welbekend om zijn staalwaren. Dit is dan ook wel de meest Spaansche stad. Eens klopte hier het hart van Spanje, thans is alles doods en stil. De stad ligt boven het zeer diepe Taagdal op stijle granietrotsen en is nog omgeven door een muur, met geweldige torens en wallen. Twee reusachtige steenen bruggen liggen over de rivier, die in de diepte haar weg baant door de rotsen. Ter rechterzijde van de afb. ziet men nog een gedeelte van de Toledaansche wallen, terwijl in de rivier een stroomversnelling zichtbaar is. ☼ Dit rotslandschap doet somber aan; de afbeelding op blz. 130 zal ons aangener stemmen bij het aanschouwen van de palmenallee. Deze stelt voor de „Paseo de Colón” te Barcelona, de drukste handels- en industriestad van Spanje, met ongeveer 600.000 zielen. De „Paseo de Colón” is genaamd naar den wereldberoemden ontdekkingsreiziger Columbus. Op den achtergrond van de afbeelding ziet men een gedenkteken te zijner

Foto Clasic.

OUD HOEKJE TE SALAMANCA.

eere opgericht. Het geheel bestaat uit een zuil van 52 meter hoogte terwijl het bronzen beeld van Columbus een hoogte van 8 meter heeft. Barcelona heeft een zeer drukke haven. Na deze zeer korte toelichting van de hier geplaatste afbeeldingen wil ik ten slotte nog opmerken dat ook in ons land gedurende de laatste jaren een stijgende belangstelling voor Spanje en de Spaansche taal duidelijk merkbaar is. Een feit dat niet uit het oog verloren mag worden is, dat de Spaansche taal, behalve in het land zelf, gesproken wordt in vele staten van Zuid- en Centraal-Amerika, en dat deze taal wat verbreiding over de wereld betreft, de tweede plaats inneemt na de Engelsche. Moge dit oppervlakkige artikeltje een steentje bijdragen tot verhooging van de belangstelling in Nederland voor het zonnige Spanje.

H. P. CLASIE.

HEESTERSNOEI.

ALS decoratief materiaal in tuinen en parken wordt van sierheesters en sierboomen gebruik gemaakt. Onder de laatste verstaat men die, welke niet direct geplant worden om hun houtwaarde. Genoemde sierplanten worden verdeeld in: *a.* bladhoudende of wintergroene; *b.* bladverliezende; *c.* Coniferen, welke planten met naaldvormige bladeren zijn. Afvallend blad hebben Lariks en Ginkgo biloba, (tweelobbig.) Ginkgo is de eenige Conifeer met breede bladen; men vindt ze o.a. te Zutphen, in het bekende Sydney-plantsoen. Naast den gewonen heestervorm vindt men in de aanplantingen z.g.n. pyramiden, welke met korten stam uit den grond komen en een z.g.n. kop of hoofdtak dragen, waaromheen de andere takken gegroepeerd zijn. Deze brengen door hun vorm en hooger groei eenige variatie in groepen, welke anders te zeer gelijk in hoogte zouden zijn. Bij de aanplantingen dient er verder rekening mee te worden gehouden, dat om de woningen zooveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van wintergroen-materiaal, wijl dit in den winter aangenamer is dan de ontbladerde heesters. Evenwel kunnen ook hier gebezigd worden die soorten, welke zich door mooie vruchten of mooiestevig hout onderscheiden. Dan dient voorts met de ontwikkeling der heesters rekening te worden gehouden. Wil men vrij uitzicht op den weg houden, dan is b.v. het aanplanten van Sering, Jasmijn of Deutzia niet aan te bevelen. De sterke snoei maakt, dat er van bloeien zoo goed als niets terecht komt. De gemakkelijke groei doet weliswaar ten onrechte de keuze van dit materiaal vaak op den voorgrond treden. In groote tuinen zal rekening moeten worden gehouden hiermede, dat de eigenaar gedurende voorjaar en zomer gaarne een voortdurende afwisseling in bloei krijgt, terwijl voorjaars- en herfsttinten een rol spelen. Keuze van materiaal toch is er genoeg. Onder boomen kunnen slechts die heesters geplant worden, welke schaduw verdragen kunnen. Bekend mag verondersteld worden, dat tegenwoordig gebruik wordt gemaakt van heesters met tusschen- en voorbeplanting van vaste planten („borders“). Het planten van Coniferen tusschen heesters is niet smaakvol, en evenmin het plaatsen van bladhoudende tusschen bladverliezende. Er moet een overgang zijn tusschen de verschillende groepeeren, zoodat een Laurocerasus b.v. niet past tusschen bladverliezende heesters. Met het oog op den snoei dient er rekening gehouden te worden met de volgende regels: *a.* Snoei heesters nimmer in den zomer, met het doel, er gemakkelijk overheen te kunnen zien, zooals dit vaak in voortuinen geschiedt; dit veroorzaakt verzwakking der planten. Heggen

maken hierbij een uitzondering. *b.* Snoei den heester in verband met bloeitijd en wijze van bloeien, d.i. I. Alle heesters, welke vroeg in 't voorjaar bloeien, worden na den bloei direct teruggesnoeid. (b.v. Kerria; Spiraea Thunbergii; Spiraea arguta). II. Heesters, die op kleine takjes van het oudere hout bloeien, en tevens op eenjarig hout, worden alleen uitgedund, of voor hun vorm in de hooggroeiende twijgen gedurende voor- of najaar iets ingekort. Zoonoodig kan dadelijk na den bloei wat worden uitgesneden. (Ribes; Malus; Pirus). III. Heesters, zooals Philadelphus (Jasmijn; Diervilla; Deutzia) maken jaarlijks lange loten. Deze worden dan hoogstens iets ingekort, zoodat alle onderliggende knoppen uitloopen; verder worde er niets aan gedaan! Uit deze knoppen toch komen korte takjes, welke den volgenden zomer bloeien. IV. Heesters, welke aan de uiteinden der zomerloten bloeien, worden zeer kort ingesneden, voor zoover het te doen is, ze betrekkelijk laag te houden in rand- of perkbeplanting. Er ontstaan dan krachtige scheuten met flinke bloemtuilen. (Hydrangea; Spiraea cellosa). V. Heesters, bloeiende als de voorgaande, op het des zomers gevormde loot, en dan aan de toppen van deze scheuten, worden, als zij door hunnen groei aangeven hooger te kunnen groeien, wel krachtig ingesnoeid, doch behouden meer het karakter van heester, dan onder IV aangegeven.

(Hebiscus; Spiraea Douglasi). VI. Heesters, welke alleen voor hun blad worden gekweekt, dunt men uit, indien dit noodig is, doch snoei er weinig aan, behalve soms een enkele kopscheut, die te ver is doorgesnoeid. VII. Heesters, welke men in bepaalde vorm wil houden, b.v. Rhododendron, en Mahonia of Berberis, worden na den bloei wat ingetopt, als dit noodig is. De uitgebloeide bloemen in elk geval verwijderen! VIII. Alleenstaande heesters snoei men zoo min mogelijk! N.B. Bij het planten van heesters wordt de grond minstens 40 c.M. diep omgewerkt, en met verteerde stalmest bemest. Indien geen stalmest is te krijgen, neme men kunstmest. Op 100 M². is de verhouding: 4 K.G. patentkali; 10 K.G. Thomasslakkenmeel en 4 K.G. chilisalpete. Dit diene men geregeld jaarlijks toe, daar regelmatige bemesting dringend noodig is. W. J. A. B.

Foto Clasie.

DE „PASEO DE COLON“ TE BARCELONA.
OP DEN ACHTERGROND HET MONUMENT VOOR COLUMBUS.

Ontvangen boeken.

De uitgever Gust Janssens te Antwerpen zond ons den druk van „Uit de eenzaamheid“, gedichten van Ernest de Weert, met een voorbericht van Felix Timmermans. Van de Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer ontvingen wij exemplaren van de nieuwe oplage harer uitgaven: „How to see Holland“ (met omslagteekening van Willy Sluiter) en „Come to Holland“ (omslag met reproductie van een schilderij van Prof. N. v. d. Waay), benevens een „folder“ met gegevens betreffende de kosten, aan uitstapjes in Nederland verbonden, met omslagteekening door Piet v. d. Hem. — Van „How to see Holland“ werden reeds 180.000 exemplaren verspreid; de nieuwe oplage voegt daar een 20.000 aan toe. De uitvoeriger brochure „Come to Holland“, in 40.000 exemplaren herdrukt, bedoelt meer een algemeene gids te zijn. De „folder“ wordt in 50.000 exemplaren in Amerika en Engeland verspreid. Moge deze propaganda stroomden Engelsch-sprekenden naar ons land voeren, die zich niet tot een bezoek aan Marken en Volendam bepalen.

Foto Clasic.

GEZICHT OP DE TAAG BIJ TOLEDO.

DE ANTIPODEN.

Een verhaal uit het Prager Ghetto door S. KOHN.

ZE waren allebei brave, goede mensen, Reb Jisroel Schachner en Reb Natel Schmeling. Dikke vrienden, die, zooals men gewoonlijk zegt, hun leven voor elkaar zouden hebben gegeven; waarvan de een zonder den ander eenvoudig niet kon bestaan. En die van brandend ongeduld verteerden, als ze elkaar een paar uur niet hadden gezien, hetgeen echter heel zelden voorkwam. Maar elkaar verdragen, dat konden ze niet. Bijna twee of driemaal in de week ontstond er tusschen hen een hevige twist, die geregeld daarmee eindigde, dat elk van hen verklaarde, dat hij zich nu lang genoeg had laten tergen en dat hij niets meer met den ander te maken wilde hebben, dat ieder er onverholen zijn verbazing over uitsprak, hoe het mogelijk was, dat hij *tachtig* jaar lang met zoo'n onverdraaglijk mensch op intiemen voet had kunnen staan, zonder dat hij al in den bloei van zijn jeugd door gal was ten grave geslept. Daarbij zong ieder van hen een loflied op eigen geduld en goedaardigheid, waarbij hij zich zelf afwisselend vergeleek met den zachtmoedigen Hillel of den geduldig-lijdenden Job, terwijl de tegenstander werd gelijkgesteld — hetgeen in den loop der jaren wel wat eentonig werd — met Korah, die als rebel tegen den zachtzinnigen Mozes als prototype van alle onverdraagzaamheid geldt. Na zoo'n met de haren erbij geslepten twist verklaarde ieder van hen, dat nu zijn laatste droppeltje van zijn engelen-geduld op was en dat hij er vast van overtuigd was dat het het beste was om elken omgang met den ander te verbreken, want dat die hem toch maar ergernis en verdriet bezorgde. ☼ Als ons verhaal waarheidsgetrouw wil zijn, dan mogen we niet verhehlen, dat, zooals we al terloops aanduidden, die ruzies in den loop der tijden een zekere gelijkvormigheid hadden aangenomen. Zoodat het zeer dikwijls voorkwam, dat de eene krakeelende partij zich precies van dezelfde wapens voor zijn aanval bediende, die twee, drie dagen tevoren met goed gevolg tegen hemzelf waren gebruikt, zoodat de tegenpartij eenigszins noodgedwongen gebruik moest maken van dezelfde termen die hem toen naar het hoofd waren geslingerd. De afloop van zoo'n heet woordengevecht was steeds dezelfde. De bezoeker nam haastig een paar kleine snuifjes, greep zijn hoed en stok en verklaarde den bezochte met bijtenden spot: „dat hij heel groote oogen moest hebben, als hij hem ooit weer in zijn huis terug zou zien,” waarop de andere geregeld antwoordde met een optrekken van de schouders en een „Mij best. . . dan hoef ik me niet te ergeren!” — De stormachtige aftocht van den geprikkelden bezoeker ging echter steeds vergezeld van een omstandigheid, die een scherp opmerker niet kon ontgaan. De vertrekkende liet namelijk steeds zijn zakdoek vallen, hetgeen de ander onbegrijpelijkwijls nooit opmerkte. Den volgenden morgen, dadelijk na den vroegdienst, dien beiden bezochten, trad de eigenaar van den vergeten zakdoek de kamer binnen. Nu spreekt het vanzelf, dat wanneer iemand een kamer binnenkomt, de daar aanwezige, zonder zijn sympathie of antipathie te laten blijken, heel welgemanierd behoort te zeggen: „Boruch habo” 1) waarop de ander heeft te antwoorden: „Boruch hanimzo!” 2)

1) Gezegend, die binnenkomt. 2) Gezegend, die zich hier bevindt.

En zooals de bevattelijke lezer wel zal willen erkennen, moest deze kleine, door de hoffelijkheid geboden zegen-wisseling een hoogst kalmeerende uitwerking op beide partijen uitoefenen en de gespannen verhouding hierdoor alleen reeds een sterke verslapping ondergaan. Daarop trad een verlegenheidspauze in, gedurende welke de bezoeker zijn blik door de kamer liet dwalen en — nog steeds met een restje wrok — zeide: „Ik zou niet naar boven gekomen zijn — maar ik heb gisteren m'n zakdoekje vergeten — en mijn andere zijn bij de waschvrouw”. „Hm” diende de ander dan met goed gespeelde verbazing van antwoord: „is dat misschien je zakdoekje?” en haalde, als Schachner de vergeetachtige was geweest, een roodgeruiten, en als de beurt van vergeten aan Schmeling was geweest, een blauwgeruiten zakdoek uit de schuifla. „Als ik zeker geweten had, dat dat doekje aan jou behoorde, dan zou ik het je gestuurd hebben, dan had je niet onnoodig de trappen hoeven op te klauteren”. ☼ Nu was dit duidelijk een zeer vriendelijk tegemoetkomen en het spreekwoord zegt: een goed woord vindt een goede plaats. De bezoeker reikte daarom den heer des huizes zwijgend de open doos, waarop die een snuifje nam en zeide: „waarom ga je niet zitten!” En nu was het ijs gebroken en binnen een paar minuten was de oude goede verstandhouding weer hersteld, alsof er nooit onmin bestaan had. Dat duurde dan weer twee, drie dagen tot er weer een nieuwe ruzie uitbrak en zich de gebeurtenissen op dezelfde wijze afwikkelde. ☼ Reb Jisroel Schachner en Reb Natel Schmeling behoorden, naar hun geboorte, tot de eerste helft van de achttiende eeuw. Schachner was vier en negentig, Schmeling een en negentig jaar oud. De beide grijsaards waren buurkinderen geweest, hadden nooit het stadsgebied van Praag verlaten en waren in voortdurende aanraking met elkaar gebleven. Maar hun levensgang was toch heel verschillend geweest. Schachner was een kind van arme lui, was wel is waar, naar de zede van dien tijd, op een en twintigjarigen leeftijd getrouwd met een vrouw met een kleinen bruidsschat en had in het ghetto een kleine zaak in specerijen opgericht, — maar het geluk had hem niet toegelachen. Hij had zijn klein vermogen na eenige jaren verloren of beter gezegd opgeteerd, zijn vrouw was vroegtijdig gestorven en hij stond toen verlaten in het leven. Met Schmeling was het beter gegaan. Hij was de zoon van welgestelde ouders, was gelukkig getrouwd, eerst laat weduwnaar geworden en had een dochter, die met een braven welgestelden man, een boekdrukker, was gehuwd. Hij had bij

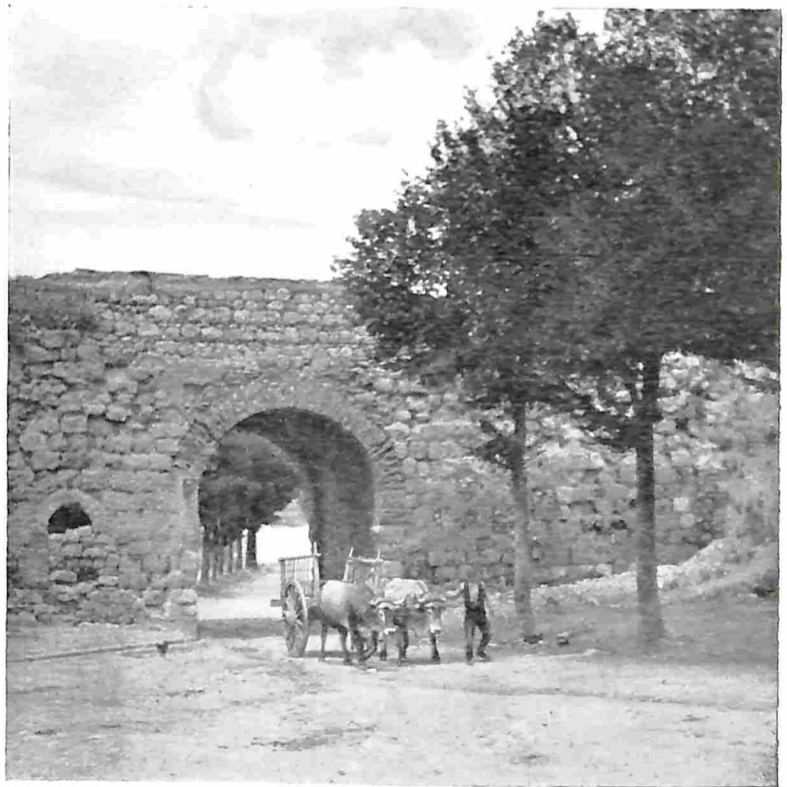

Foto Clasic.

POORT TE BURGOS, UIT DEN TIJD DER MOOREN.

zijn schoonzoon heel rustig en aangenaam kunnen leven, als hij er niet de voorkeur aan had gegeven om onafhankelijk en zelfstandig te blijven, alleen te wonen en geheel naar zijn smaak met zijn oerouden vriend Schachner te verkeer. Schmeling had een dienstbode, terwijl de oudere Schachner die luxe moest ontberen. Beide waren hoogst eigenaardige menschen en hun wederzijdsche neiging kon alleen door het Fransche gezegde „les extremes se touchent” verklaard worden. De grijsaards waren, hoewel allebei streng orthodox, in al hun religieuse, politieke en sociale beschouwingen tot in de kleinste kleinigheden geestelijke tegenstanders. ☞ Schachner kleepte zich in het jaar 1830 nog precies zoo als hij drie en zeventig jaar geleden als jeugdig echtgenoot gedaan had. Hij droeg een langen baard, die, natuurlijk, in den loop der tijden wit was geworden, en een driekantigen hoed. Schmeling, die gedurende langen tijd een belangrijke handelszaak had gedreven en met groote kooplui moest omgaan, had aan den tijdgeest, de mode, groote concessies gedaan. Hij droeg een rond baardje en een cylinderhoed. Deze moderne verwildering had toentertijd — dat wil zeggen dertig jaar tevoren — aanleiding gegeven tot een verbitterden strijd tusschen de beide kameraden.

Hij was tenslotte schijnbaar bijgelegd, maar de oorlogswoede smeulde nog altijd onder de asch, en bij het geringste windzuchtje laaide bij Schachner de grimmige toorn weer op en hij wierp, nog na tientallen van jaren, zijn ouden vriend, dikwijls zeer onmanierlijk, diens verzaking van het kleedingreglement als religieuse afvaligheid voor de voeten en noemde hem een „nieuwmodische”, wat bij Schachner een benaming beteekende, die sterk de grenzen van grove belediging naderde. ☞ Ook op politiek gebied waren ze groote tegenstanders. Schmeling was een vriend en gloeiend vereerder van Napoleon I geweest. Hij beweerde dat deze de eerste monarch was, die den Joden gelijke rechten met de andere menschen had gegeven, dat hij de eerste was, die onder zijn generaals en maarschalken Joden telde, zoodat hij gevoegelijk als een voorlooper van den Messias beschouwd kon worden. Schachner was van een beslist tegenovergestelde meening. Hij was een verbitterde tegenstander, zelfs een vijand van Napoleon. Hij beleed het legitimiteits-principe, verklaarde Napoleon als een „rebellie” en geen gerechtigd troonbekleeder, en ook voor het feit, dat hij de Joden in hooge ambten aanstelde, wilde hij hem geen dank weten. Want de door Napoleon begunstigde geloofsgenooten werden in de vervulling van hun godsdienstplichten al heel gauw nalatig en laksch, en hij sprak daarbij het wel is waar op niets gegronde, maar de Joodsche officieren van het Fransche leger dan toch wel zeer belasterende vermoeden uit, dat zoo'n Fransche generaal, als het gevecht verschillende dagen duurde, toch wel het omdoen van de tfilin 1) zou vergeten of door zijn rang tot allerlei andere ongepastheden zou worden verleid. Dit vermoeden kon Schmeling nooit volkomen weerleggen. ☞ Maar niet alleen op het gebied van wereldschokkende vraagstukken, ook in die van ondergeschikt belang waren zij van tegenovergestelde meening. In dien tijd waren er in de eerbiedwaardige gemeente Praag verschillende rabbijnen in functie, die te zamen een college vormden. Ieder van hen had een kring van aanhangers en vereerders en ook hier kon men de twee vrienden in

DOOR KONING RIJP BETOEVERDE BERKEN.

verschillende kampen vinden. Voorts was er nog een omstandigheid, die een zeer rijke bron was voor geharrewar. De oudere Schachner had zijn jeugdgewoonten behouden en hij was er op blijven staan, dat de autoriteit erkend bleef, die zich de eenentwintigjarige gehuwde man drie en zeventig jaar geleden op den achttienjarige jongen had aangematigd. Zoodat Schachner den een en negentigjarige Schmeling soms beschouwde als een onervaren knaap, die nog nat achter de ooren was. Waarop Schmeling beweerde, dat bij mannen, die de eeuw naderden, een verschil van drie jaren zoo'n trotsche aanmatiging niet rechtvaardigde. ☞ Een voornaam punt van ruzie vormde ook de besliste weigering van den armen Schachner om van zijn welgestelden vriend ondersteuning te aanvaarden. Hij was veel te trotsch om zich te laten bedeele. In de Joodsche gemeente van Praag bestaan vele stichtingen, wier gelden aan manneu worden toegelend, welke daarvoor verplicht zijn om zich bezig te houden met talmudsche en religieuse studies, en Schachner was in

het genot van zoo'n fonds. Maar dit was niet toereikend voor zijn, hoewel zeer geringe behoeften en daarom maakte hij zijn kennis op religieus gebied ook vruchtdragend doordat hij, volgens de toentertijd in joodsche kringen zeer sterk in zwang zijnde gewoonte, in het sterfjaar van welgestelde lieden dagelijks en vervolgens op den jaardag van het sterven voor hun zieleheil een hoofdstuk uit de misjna 2) „studeerde”, en daarvoor een honorarium kreeg. Daar hiervoor geen tarief bestond, was het voor menschlievende weldoeners gemakkelijk hem op die manier ongemerkt grootmoedig te ondersteunen, omdat zij konden beweren, dat zijn prestaties hooger te waardeeren waren dan die van zijn vakgenooten. Als het dan ook bekend werd, dat Reb Jisroel Schachner zich in benarde omstandigheden bevond, dook er altijd te rechtertijd een welgesteld man op, die hem beleefd verzocht, om vandaag op den sterfdag van een heel verren groot- of overgrootvader een Misjna-hoofdstuk te „leeren” — dat was de gebruikelijke term voor die functie — en er moeten gevallen zijn voorgekomen, dat sommige goedgehartige menschen de sterfdagen van volkomen apocryphe oud-ooms ge-

bruikten om den ouden man te ondersteunen. Maar somtijds was men toch gedwongen om buitengewone listen te gebruiken. ☞ Schachner was, als elke vrome jood in dien tijd, in het bezit van drie stel kleren. Het eene, dat alleen op sabbath en hooge feestdagen, het andere, dat op halve feestdagen en het derde, dat op werkdagen gedragen werd. Hij stoorde er zich volstrekt niet aan om in den strengsten winter in een licht, ongevoerd pak te loopen of in de hondsdagen in een zware, met bont afgezette kapotjas. Maar geen macht op aarde zou het vermocht hebben om hem op een Zaterdag een weekpak of vise versa te doen aantrekken. Nu was in den loop der jaren zijn half-feestdaagsche jas heel defect geworden. Het verlies van een paar bungelende knopen, het wijd worden van de knoopsgaten, en zelfs het tot op den draad afgesletene van het heele costume zou niet al te veel te beteekenen hebben gehad. Maar groote gaten in de ellebogen waren zelfs voor Schachner wel wat al te kras.

(Wordt vervolgd).

1) Philasteriën, gebedsriemen, die door de Joden bij het gebed worden omgedaan. 2) Een boek, dat de eerste rabbinische beschikkingen inhoudt.